

ČENĚK ZÍBRT
Z HISTORIE PIVA

o štědrovečerních darech zapomenuli dodat, kterak také velikonoční dary nejsou dovoleny. Sešli se znova, porokovali, poseděli a písař napsal nové usnesení do knihy:

„Leta od narození Syna Buožího, tisícího pětistého sedmého svolení všeho řemesla sladovnického stalo se v neděli před sv. Fabianem takové v domu Jana Knechta při přítomnosti pana Víta Porybného a pana Šimona Sekery, ouředníkuov krále J. Msti, pána našeho milostivého, aby žádný soused netoliko k Vánocem, ale ani k Veliké noci kúr, vajec, dřev, koledy neb cožkoliv nedával, tím chtě sobě šenkýřku před jinými vykúpiti. Pakli by kdo přes toto svolení učinil, ten aby pánům starším do cechu kopu grošů českých pokuty položil.“

VII.

Jak sladovníci svým pánům věrnost přísahali

Bezděky jsem se zadumal a zamyslíl, pročítaje na listech knihy archivu král. města Prahy čís. 343, l. 19 ad. formule přísah poctivého pořádku sladovnického. Představil jsem si v duchu, jak před vážným shromážděním cechovním předstupují statní, bujaří sladovníci a zvučně svou přísahu odříkávají. Zdálo se mi, že písmeny na vetších listech knihy starodávné oživují a jadrná slova staročeská že poslouchám ve ctihodném sboru pánů starších nákladníků piva vaření.

Pokynuli páni *starším mistrům a starším tovaryšům*. Tito uctivě předstupující, slíbovali věrnou službu těmito slovy, jak je písař poznamenal v oznámené již knize archivu pražského: „Přísaháme Panu Bohu, Panně Mariji i všem svatým, pánům starším nákladníkům piv vaření Starého Města pražského, nynějším i budoucím i všemu pořádku sladovnickému, že v této povinnosti, jsouce za starší mistry a tovaryše voleni, chceme předně cti a chvály Boží vyhledávati a řády, od pánův starších nám vydané, v ochraně míti, nad tím nade vším, což spravedlivého jest v řádích, upřímně s tejností toho všeho zachovajíc se v těchto věcech jak bohatému, tak chudému věrně, právě, spravedlivě činiti a co dále k naší povinnosti náleží, ve všem tom připovídáme, upřímně se chovati, toho jináče nečiniti pro přízeň i nepřízeň ani pro dary ani pro žádnú vymyšlenou věc. Tak nám toho dopomáhej Pán Buoh všemohoucí, Panna Marija i všichni svatí. Amen.“

Domluvili. Páni starší nákladníci ještě cosi mezi sebou porokovali a předstupuje *měřič chmele*, aby přísahal, že se bude chovati řádně, spravedlivě. Věrnost svou zaručuje touto obvyklou přísahou: „Přísahám Pánu Bohu, všem svatým, pánu purgmistru, pánům, pánům úředníkům úřadu šestipanského, pánům starším nákladníkům piva vaření i vsi obci Starého Města pražského, že tento úřad, kterému sem povolán, měření chmele, chci věrně, právě, upřímně vésti, k chudému i bohatému podle míry vydané a vykázané spravedlivě i povolně všelijak se chovati, lidi v platu od měření nepřetahovati a upřímnost, též spravedlnost při měření zachovávatí a toho jinak nečiniti pro přízeň ani pro nepřízeň, pro dary, ani pro žádnou jinou věc. Toho mi dopomáhej Pán Buoh všemohoucí i všickni svatí. Amen.“

Zatím již čekají *pomahači*. Byvše vyzváni, jdou před pány a říkají, jak jim písař napovídá, přísahu v ten rozum: „Přisahám Panu Bohu, Matce Boží i všem svatým a pánům starším nákladníkům piv vaření Starého Města pražského, nynějším i budoucím, i všemu pořádku sladovnickému, že v této práci pomahačské, ku které sem povolán, chci předně cti a chvály Boží vyhledávati a řádů, mně od pánů starších vydaných, v ochraně míti podle těch všech artikulí, v statutách vyměřených, spravedlivě se chovati, ničehož se takového, což v týchž statutách zbráněno jest, se neujímati aniž prodávati aniž žádnému toho nepovolovati ani přehlížeti, též se toho ničehož nedopouštěti, což by lest lidská vymysliti mohla, nýbrž ve všem tom, k čemu povolán sem, věrně, právě, upřímně a spravedlivě se chovati. Tak mi toho dopomáhej Pán Buoh Všemohoucí, Matka Boží i všickni svatí. Amen.“

Jsou na řadě *starší šrotýři*, kteří piva skládali a do sklepů pouštěli, aby slavně slibovali, že ve svém zaměstnání chtí býti poctiví a spravedliví. Bylo dáno znamení, aby podle formule, kterou jim písař diktoval, přísahali takto: „Přisáháme Pánu Buohu všemohoucímu, Panně Mariji, panu purgmistru a radě, pánuom starším nákladníkům a jich všem spolubratřím pořádku sladovnického i vší obci Starého Města pražského v těch pracích, v kterých jsme za starší šrotýře voleni, že se volně a spravedlivě chovati a posluhovati chceme a budeme, jak bohatému, tak chudému upřímně a spravedlivě posluhovati chceme a to nečiníce pro přízeň ani pro nepřízeň ani pro nižádné dary. Toho nám dopomáhej Pán Buoh všemohoucí i všickni světí. Amen.“

Nyní došlo také na *písaře*. Povstává a rovněž slovy podobnými slibuje, že povinnosti sobě svěřené chce správně plniti. Směle předstupuje a ukloniv se, pevným hlasem začíná: „Přisahám Pánu Buohu, pánům starším i všemu cechu a pořádku sladovnickému, že v tomto řádu písařství chci předkem cti a chvály Buoží hledati, při spisování při a orteluov, svědomí, přijímání lidských spravedlností věrnost, upřímnost a tejnost zachovati, jak bohatému, tak chudému věrně a právě a spravedlivě činiti a což dále k tomu úřadu písařství náleží, ve všem se v tom náležitě a spravedlivě i také poslušenství pánuom starším připovídám zachovati, toho jináč nečiníti pro přízeň ani pro nepřízeň, pro dary ani pro žádnou věc v světě vymyšlenou. Toho mně dopomáhej Pán Buoh i všickni světí. Amen.“

Konečně je tu ještě *služebník pánů starších*. Předpisoval řád, aby také přísahal. Písař, kterýž zatím již zase zaujal svoje místo, předříkává: „Přisáhám Pánu Buohu všemohoucímu, Matce Boží i všem svatým a pánuom starším nákladníkům nynějším i budoucím i všemu pořádku sladovnickému, že v tomto služebnictví a povinnosti při témž právu a pořádku Starého Města pražského věrnost a tejnost, poslušnost zachovati, jak bohatému, tak chudému věrně a spravedlivě posluhovati i ve všem poslušně chovati chci, toho jinak nečiníc pro přízeň ani pro nepřízeň ani pro dary ani pro žádnou jinou vymyšlenou věc. Tak mi toho dopomáhej Pán Buoh všemohoucí na věky požehnaný. Amen.“

Tím ukončen vážný obřad přísahání sladovnické chasy. Páni starší nákladníci poněmáhlu se rozcházejí. Sladovníci pak oslavují vesele dnešní den, zavdávajíce si dobré staročeské chmeloviny.

Obsah

Z DĚJIN PIVA A PIVOVARNICTVÍ V ZEMÍCH ČESKÝCH

O šalbě při vaření a prodeji piva	10
Spor s pražskými šenkýři pivními	14
Stáří českého piva	18
Některé zprávy o druzích českého piva	20
O chase sladovnické	25
Štědrovečerní dárky šenkýřkám zapovídány	28
Jak sladovníci svým pánům věrnost přísahali	29
List za vyučenou	31
Pijanský závod	33
Jak se má pít, aby šlo k duhu	36
„Pivali jsou staří, pijme my taky“	36
Spor mezi pány sladovníky a bečváři	37
Rozepře o vaření piva ječného	39
Města ukazovala výsady práva mílového, uděleného od králů českých	44
O chmelnicích	48
Litoměřické pivo nedobré	49
Páni starší nákladníci piva vaření pokutovali přestupky	49
Obrázek z venkovské krčmy ze XVI. věku	51
Jak si staří pomáhali, když se ledu nedostávalo	53
Proč mělo prý pivo, važené v březnu, „mařec“ (březňák) větší sílu než pivo jiné	53
Stížnost šenkýřů židovských	55
Sněmovní záповeď přípitků r. 1556	55
Řády českých bratrů o vaření piva	57
Jak rektor školní trestal opilce	58
Chlouba bratří z mokré čtvrti	59
Griespekovy řády o pivovarnictví z roku 1588	59
Husova zpráva o pivě hustém i tenkém	60
Kratochvilné rozprávky z oboru pijanství	61
Na sladovnické schůzi r. 1627	64
Sladovnické obyčeje a pověry pivovarské u starých Čechů	70
Nápisy na staročeských sklenicích, konvicích a džbáněch na pivo	73
Neúcta čeledi ku pánu trestána	76

Provaz od šibenice přivábí hosti	77
Piva nehodná r. 1628.	80
Jak hájili sladovníci cti svého poctivého pořádku.	80
Koledování chasy sladovnické v předvečer sv. Tří králů	83
Staročeská epistola o pivu	86
Desatero hospodských příkázání	87
Výklad o pivu a pivovarnictví od P. J. Barnera, kněze z Tovaryšstva Ježíšova ze zač. XVIII. věku	88
Mosaikový obrázek z kanceláře pražských nákladníků piv vaření	97
O pivní polévce	100
Pochovávaní Bacchusa v pivovarech.	102
O pivních názvech „hořčák“ (horanda), „kozel“, „popeněžné“, „bába“	103
Staročeská přísloví o pivu.	104
Spor pánů nákladníků s jesuity	105
Balbínova zpráva o českém pivovarnictví	105
Z inventářů hospodářství sladovnického	106
Písně a popěvky o pivu a sladovnicích.	109
Pohřební příkrov sladovníků staropražských.	115
O rozšíření piva po světě za dob starých i nových	116
Zpráva Redelnova o pražských lednicích roku 1728	123
Rýmovník Šimon Lomnický z Budče – sládkem.	125
Piva kolední.	128
Narižení Rudolfa II. o sladovnicích a šenkýřích	129
Užitek z pivovarnictví	130
Druhá snůška sladovnických obyčejův a pověr za starodávna	133

LISTY Z KULTURNÍCH DĚJIN MĚSTSKÝCH PIVOVARŮ V ZEMÍCH ČESKÝCH

Nákladníci pivováreční v Praze staví v chrámě Týnském oltář ke cti patrona sladovníků českých svatého Václava roku 1663	155
Hořké pivo české na tabuli arciknížete Ferdinanda v Inšpruku 1576.	155
Pivovar v klášteře sv. Anežky na Starém Městě pražském r. 1570	156
Spor Petra krčmáře ze Sušna s Joachymem z Kolovrat a na Košťátech pro pivo nepříhodné a bez nádavku sudu dvacátého r. 1565	157
Město Prachatice proti čarodějně knížce sladovnické r. 1636.	158
Karla Havlíčka výtah z řádů sladovnických v Německém Brodě 1665.	159
Kalendář dnů nedělných (svátečních) pro pivovary staropražské 1509.	160
Z jednání o pivo lacinější v Praze r. 1533 a 1538	162
Městská rada litoměřická z lásky a z almužny rozdávala pivo kněžím	165
Proč nesměli Rakovníčtí pivo do Prahy voziti a tam je šenkovati	165

Útraty cechů sladovnických v Pražských městech při hájení cehovních zájmů, hlavně proti Rakovnickým r. 1576–1580	166
Rudolfa II. dobrozdání o pivě rakovnickém 1578	166
Rakovniční hájí r. 1578 svého piva před Rudolfem II.	167
Stávka v pivovare loreckém r. 1716 pro čáry umrlčí hlavou	167

SLADOVNICKÉ OBYČEJE, ZÁBAVY, SLAVNOSTI A POVĚRY V NÁKLADNICKÝCH DOMECH A PIVOVARĚCH ČESKÝCH

Život v pražských nákladnických domech v první polovici věku XIX.	171
Procházky po nákladnických domech Starého Města pražského.	173
Další procházky po staropražských pivovarech a domech nákladnických . . .	178
Další procházky po pivovarech a nákladnických domech staropražských i tradice o nich	193
Pochovávaní Bacchusa v nákladnických domech a pivovarech	200
Jak před 100 lety slavili Bakusa v pivovarech českých.	203
Stavění máje panu starému v XVIII. století	205
Hádky v šalandě ze XVII. století	206
Sbírka přísloví a pořekadel o pivu a pití.	213
Studenti v pražských pivovarech před 70 lety	220
Stříbrná ryba U Myslíků v Praze.	223
Kratochvilné čtení o chmeli v lidovém podání	224
Měšťané jindřichohradečtí přivařovali si v panském pivovare	227
Není lepší silnice než z kuchyně do pivnice (Pivo v kuchařství staročeském)	228
Jan Amos Komenský o pivu v pořekadlech.	231
Dočesná, dočesky, chmelové ožinky.	233
Amulet pro cestující sladovnické tovaryše	236

PIVO V PÍSNÍCH LIDOVÝCH A ZNÁRODNĚLÝCH

Pivečko	249
Kamarádi z mokré čtvrti.	249
Pivo	250
Žena a muž pijan	251
Pivo	252
Pijanská	252
Káva a pivo	253
České pivo, zpěv a děvy české	254
Přípitek	254
Muž pijan.	255

Pivečko	256
Dvojí rada	256
Marnotratník	257
Nová píseň pod názvem: U soudečku stál a pořad ládoval!	257
Pivo věčný nápoj	261
Oslava chmele	261
Kšaft pijáka	262
Opilá	262
Ctnost a povinnost	263
Posvícenská	263
Píseň Čecha za našich dnů	264
Při česání chmele	265
Pivečko	265
Řády pro Silvestrovské zábavy pražské Umělecké besedy 1863–1865.	266
Narizení tajné vlády	267
Domácí řád	268
Kolikráte Čech může říci o někom, že se napil.	269

Doslov:

Zíbrtova četba o pivě vážná i čtveračivá (<i>Karel Altman</i>)	271
--	-----

ČENĚK ZÍBRT

Ž historie piva

Uspořádala Klára Pilíková
Doslovem opatřil Karel Altman
Redigoval Jan Linka
Obrazovou přílohu sestavila Radka Fialová
Typografie Vladimír Verner
Vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
v Praze roku 2013 jako svou 1207. publikaci
Vydání v tomto výboru první. AA 15,60. Stran 288
Odpovědná redaktorka Radka Fialová
Vytiskla Těšínská tiskárna a. s.
Doporučená cena 368 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
Praha 3, Víta Nejedlého 15
e-mail: info@ivysehrad.cz
www.ivysehrad.cz

ISBN 978-80-7429-339-9

